

AKREDITACIJA

Kao i evaluacija, i akreditacija ima za cilj kontrolu i osiguravanje kvaliteta prilikom uvođenja novih programa (ex ante steering), ali i redovno sprovođenje kontrole i nadzora nad kvalitetom već postojećih ustanova i njihovih programa (ex post steering).

Akreditacija tj. sertifikacija pojedinih studijskih programa sprovodi se nakon što se revizijom ustanovi da su zadovoljeni minimalni standardi za sadržaj i specijalizaciju, kao i za stručni značaj programa koji se uvodi i koherentnost i konzistentnost njegovog osnovnog koncepta.

Akreditacija je istovremeno proces i stanje. U načelu, proces je transparentan, formalan, eksteran i vremenski ograničen, a ustanovi u okviru koje se sprovodi donosi priznanje kvaliteta i stanje ravnopravnog tretmana sa ostalim akreditovanim ustanovama.

Isto tako, akreditacija je procedura koja se vrši redovno. Sprovode ju agencije koje i same podliježu procesu eksterne evaluacije.

Istorijat

Postupak akreditacije u visokom obrazovanju prvi put je počeo da se primjenjuje u SAD početkom XX vijeka. Osnovna ideja tadašnje akreditacije bila je uspostavljanje jednog opšteg reda i sistema u formiranju visokoobrazovnih ustanova, a kasnije će se ispostaviti da akreditacija zajedno sa evaluacijom ima direktan značaj u procjeni prednosti i nedostataka svake pojedinačne ustanove, što dalje studentima pruža mogućnost da u skladu sa svojim ličnim željama i potrebama odaberu ustanovu na kojoj će studirati.

Takođe, još od samog početka funkcionisanja procesa akreditovanja, studentima je otvorena i mogućnost promjene ustanove na kojoj studiraju. Upravo sus studenti bili ti koji su dakle od samog početka imali ponajviše koristi od akreditacije. Američki model akreditacije i danas se smatra najsistematičnijim načinom provjere (ocjene) kvaliteta u visokom obrazovanju.

Za razliku od SAD, u Evropi je sve do osamdesetih godina prošlog vijeka visoko obrazovanje bilo pod relativno čvrstom kontrolom države. Država je bila ta koja je jedina imala pravo da u skladu sa odgovarajućom zakonskom regulativom osniva visokoobrazovne ustanove i daje im pravo da dodjeljuju različite stepene akademskih zvanja. Samim tim, akreditacija i evaluacija, koja joj po pravilu prethodi, bile su sve donedavno nepoznanica za evropski kontinent na kome se za njima jednostavno nije osjećala potreba.

Vremenom, međutim, proširivanje autonomije univerziteta i posljedično jačanje uloge njihovog neposrednog rukovodstva, proizvelo je potrebu za vrednovanjem rada visokoobrazovnih ustanova, i to prvenstveno u pogledu racionalnog iskorištavanja i potrošnje raspoloživih resursa, ostvarivanja zacrtanih ciljeva i postizanja predviđenog kvaliteta programa i nastave.

Relativno novi momenti, kakvi su zasigurno proces globalizacije i razvoj novih tehnologija, postaju sastavni dio svih sfera života, pa tako i visokog obrazovanja, u zadnjoj deceniji prošlog vijeka. Tako, na evropskom tlu počinju da se osnivaju visokoobrazovne ustanove porijeklom iz vanevropskih zemalja, koje nude nove, za Evropu dotad nepoznate i drugačije studijske programe. Nadalje, učenje na daljinu predstavlja još jednu novinu koja nagovještava nagli razvoj transnacionalnog obrazovanja. Suočen sa ovim promjenama, veliki broj evropskih visokoobrazovnih ustanova traži uvođenje jasnih akreditacionih procedura koje bi postale sastavni dio

njihove strategije za istupanje na međunarodnu scenu. U nedostatku ovakvih procedura, velik dio tehničkih univerziteta širom Evrope u početku je posegnuo za alternativnim rješenjem koje se ogledalo u angažovanju postojećih američkih agencija za koje su ovaj projekat i sprovele.

Danas u većini zapadnoevropskih zemalja postoje formirane nezavisne agencije za evaluaciju i akreditaciju, čiji je osnovni cilj da kroz sprovođenje redovne evaluacije od ranije akreditovanih ustanova, doprinesu poboljšanju kvaliteta obrazovnih programa.

Nasuprot tome, osnovni trend u istočnoevropskim zemljama upravo je akreditacija visokoobrazovnih ustanova i rad ovakvih agencija najvećim dijelom zasad je usmjeren na nju.

Vrste akreditacije

Postoje dva osnovna tipa akreditacije:

1. Institucionalna, koja predstavlja priznavanje statusa ustanove u cjelini na osnovu definisane strukture upravljanja i ciljeva, vrše ju regionalne nevladine organizacije, a odnosi se i na državne i na privatne ustanove.
2. Profesionalna, koja podrazumijeva priznavanje obrazovnih programa i akademskih stepena u pojedinim oblastima studiranja, a vrše ju privatne agencije pod pokroviteljstvom profesionalnih organizacija.

Procedura

Akreditovanje svake ustanove odvija se u tri koraka:

1. Utvrđivanje standarda i kriterijuma koji će biti korišćeni pri akreditaciji (zasnovani su na mišljenju spoljašnjih eksperata, akademske zajednice i samih studenata),
2. Interna akreditacija (obuhvata samu evaluaciju i izradu evaluacionog izvještaja),
3. Eksterna akreditacija (vrši ju eksterno tijelo, čime se postiže potrebna nepristrasnost i analitičnost, a kao krajnji rezultat proizilazi finalni izvještaj sa preporukama).

Značaj akreditacije za studenta

Kvalitet studijskog programa koji se postiže i održava procedurom akreditacije kao i njegovo stalno prilagođavanje opštim promjenama u datoj branši i nastavnoj metodologiji uopšte, za studenta predstavlja srž samog nastavnog procesa.

Pomenute promjene ističu potrebu za što obimnijom i što svestranijom razmjenom informacija, a tako se unapređuje transferabilnost i mobilnost studenata, što u daljnjoj uzročno-posljedičnoj konstrukciji povlači i međusobno priznavanje studijskih perioda između pojedinih zemalja.

Značaj akreditacije za ustanovu

Akreditovana ustanova od neakreditovane ne razlikuje se samo po sertifikaciji (a samim tim i kvalitetu) programa, koja je svakako ključna, već i po nizu drugih karakteristika: ona je atraktivnija kako za domaće, tako i za strane studente, efikasnija je u pogledu birokratije i finansijskog poslovanja, ima bolju međunarodnu poziciju.

Internacionalizacija, multidisciplinarnost, autonomija i javnost rada (transparentnost) predstavljaju čvrstu bazu rada takve ustanove.

Značaj akreditacije za poslodavca

Uvođenjem akreditacije u sferu visokog obrazovanja, poslodavci dobijaju mogućnost pronalaska i zapošljavanja stručno orijentisanog i adekvatnog kadra, sposobnog za potpuno uključivanje u proces rada.

Praktična iskustva

U jednom broju zemalja, poput Njemačke, agencije za akreditaciju uspostavlja država zajedno sa rektorskom konferencijom te zemlje. Takve agencije dalje djeluju kao nezavisne i partnerske.

S druge strane, u SAD postoji primjer da akreditacionu agenciju osniva univerzitetska asocijacija. U ovom slučaju rezultati akreditacije nisu pravno obavezujući, ali se među ustanovama razvija naglašen takmičarski duh.

Tamo gdje još ne postoje nacionalne i regionalne, niti djeluju evropske i globalne agencije, akreditacija može da se obavlja na bazi postojećih bilateralnih i međunarodnih sporazuma.

Instrument akreditacije studijskih programa relativno je nov u Evropi, ali je sve šire prihvaćen u zemljama koje su zvanično pristupile Bolonjskom procesu. Tako akreditacija postaje filter koji onemogućava pojavu i razvoj na tržištu ustanova i programa sa nejasnim i nekompaktnim sadržajima i ciljevima, čime se u punoj mjeri postiže zaštita potencijalnih korisnika, odnosno, studenata.